



Tamásfalvi Hanna

## „Az én időmben...”

Interjúk a családias családról

*A család mint a lelkek legigazibb otthona ugyanúgy változásban van, mint a lakás, ahol élünk. Más volt a normális évtizedekkel ezelőtt, mint ma. Függ a tagok számától, korától és temperamentumától. Egy azonban minden családban közös. Ez pedig az osztozkodás! Családot semmi más nem teremt és nem tart életben, csak az, ha a benne lévők valóban részévé válnak, és megtartják egymással érzéseiket, gondolataikat, életszemléletüket, hogy napról napra egymást építve váljanak jobb emberré a hétköznapiak során.*

*A család a hétköznapiak legnagyobb kincse, mert a monotonitásra hajlamos időszakokban is tartja bennünk az életet, az izgalmat, a várakozást az esti találkozásra. Valóban fontos, hogy megosszunk egymással, hogy mi*

*történt velünk, és nemcsak aznap, hanem sokkal távolabbra visszatekintve!*

*Ahogy az interjúkat készítettem, fokozatosan vált tisztábbá bennem a kép arról, hogy egy embert mennyire meghatároz a családja. A családi múltja, tapasztalata, jelenlegi körülményei és élményei. Mindezek segítettek hozzá őket ahhoz, hogy erős, független nők legyenek, és megtartsák belső hitüket, amit manapság nagyon könnyű elveszíteni.*

*Két különböző korú tanárnővel dolgoztam együtt, s az interjúk elkészítése igazi élmény volt számomra: rengeteg tapasztalatot adott, és biztos vagyok abban, hogy megszilárdította bennem a család fontosságához fűződő érzéseimet. Hálas vagyok Kisné Dénes Mártának és Sztremen Ildikónak!*

### Első interjú: Kisné Dénes Mártával

Ha kiejtjük a „család” szót, lelki szemeim előtt az elsők között jelenik meg alsós hittantanárnőm arca. Ő az a személy, akinek vallási ismereteim nagy részét köszönhetem, de emellett ő jókedvű, életvidám, középkorú hölgy, akinek mindig eredeti ötletei vannak. Részben ezért is kértem fel őt az interjúra, másrészt pedig azért, mert hat gyermek édesanyja! Több mint húsz éve él házasságban a férjével, és családjukat érezhetően átjárja a szeretet légköre. Vagyis az, ami számomra a családot jelenti...

*1. Az Ön fiatalságában mennyiben jelentett többet vagy épp kevesebbet a „család” szó?*

Fiatal koromon a körülbelül 1985-től kezdődő időszakot értem. Ebben az időben, a rendszerváltás előtt, általában a kétgyermekes családmódel volt jellemző. A család érdekei a párt érdekei mögött álltak. A közmédia sokkal nagyobb hangsúlyt fektetett az úttörő- vagy kisdobos életre, vagy a Kommunista Ifjúsági Szövetségének vívmányaira, mint a családok boldogulására. Voltak szociális üdülők, de én sosem jártam egyben sem, inkább a pártvonalon jártasabb emberek számára fenntartott juttatás volt ez. (Életemben először édesanyám nyugdíjazása előtt jutottam el a Balatonhoz a nővéremmel, de édesapám ekkorra már meghalt, a bátyám pedig külön családot alapított.) A család a társadalom alapsejtje volt akkor is, de a

lényege az volt, hogy a párt támogatására nevelje fel az egyént.

1989 után a rendszerváltás kicsit felfrissítette a családészményt. A család mint egység együtt jelentette ezt a sejtet, és nem kellett a benne felserdülő ifjúságot mintegy elkötelezni valamilyen politikai pártállás számára. Mindenkinek joga van a szabad gondolkodáshoz, élhetsz a családdal úgy, ahogy a szíved diktálja! Ez nagyon jó! Az utóbbi években a család értékei ellen több „merényletet” is kísérelnek tenni, egyre többféle „családmódel” lép életbe, amelyek már nem tükrözik számomra mindazokat az értékeket, amelyeket a család szó jelentett őseimnek és nekem is.

*2. Hogyan emlékszik vissza, gyermekkorában mik voltak a családját összetartó erők?*

Az első és legfontosabb a szeretet volt. A szeretetünk hűségben nyilvánult meg egymás iránt, s ennek alapja édesanyám részéről a hit volt, édesapám részéről a szociális érzékenység. Anyukám mélyen vallásos életet élt. Édesapám párttag volt, majd csalódva a pártban, kilépett, s nem vette vissza pártkötényét, hogy mi járassunk templomba. Anyukám azt mondta: Isten is család! Atya, Fiú és Szentlélek! Úgy kell egymáshoz viszonyulnunk, mint Ők! A Fiú engedelmes az Atyának, az Atya hatalommal ruházza fel a Fiút, és a Lélek tartja őket össze. Bennünket egyértelműen

a hit tartott össze! Apám hitt a szocializmusban, de támogatta anyám hitéletét. Azt vallották, hogy ez a kettő együtt tarthat össze minket és az országot is. A pénz semmiképp, szegények voltunk!

*3. Hogyan látja a családnak a mai működését, mit kapnak a családtól a mai fiatalok?*

Ez a családtól függ! Talán jobb lenne a kérdés, hogy mit kaphatnának...

A család ma lazul... A szülők egy része nem szülőként, hanem nagy gyermekként viselkedik. A gyerekekkel vagy számonkérők, vagy túlon túl megengedők. Sok mai szülő szokott hozzá ahhoz, hogy a polgári etikán belül azt csinálnak, amit akarnak. A polgári etika azonban nem ad belső tartást, elköteleződést, s emiatt a gyerekek is bizonytalanok, hisz a szüleik döntéseinek a határait nem egy rajtuk kívül álló erő szabályozza, amelyhez mindenkinek tartania kell magát a családban, hanem az egyéni döntéseik, amelyek egy gyerek szemében gyakran szeszélynek tűnnek. A mai fiatalok egy része kap ugyan komfortot és fedezetet a családtól, de nem kap stabilitást, „fészékélményt”, mélyeséges tiszteletet a kivételeknek!

*4. Mi teszi családdá a szülőket és a gyerekeket? A rokonok összejövetele hogyan lesz ismerősök találkozója helyett családi együttlétté?*

A családi együttlétté ki kell zárnia a médiát, a modern szórakoz-

tató elektronika vívmányait, már-már tudatosan! Siralmas látvány, amikor apu itt, anyu ott nyomkodja a számítógépet, őszi az X-boxot, hugi anyu telefonját, bátyus „blogol”, élőben jelentkezik számos ismeretlen ismerősnek, miközben a nagylány esetleg már egy felnőtt férfivel társalog a Facebookon...

Persze haladni kell a korrall, de ez így nem család, hanem társas magány. Családdá csak akkor lehetünk, ha egy felettünk álló normába kapaszkodunk, és azt tesszük legfontosabbá! Ilyen felettünk álló, tőlünk független érték lehet például egymás elfogadása és megértése, egymás jellembeli fejlődésének segítése, egymás értékeinek kimondása, elismerése, a „mindent elsöprő szeretet”, hogy az Edda szavaival éljek. Egy család nem tűrheti szerettei ablakaiban a szakadt függönyöket és a magányos öregeket, s azt, hogy fiataljaink egymás testétől várják a megoldást! Tudatosan használom az Edda együttes *Ünnep* című dalának szavait! „Egy út van, s én ebben hiszek, a mindent elsöprő szeretet, a rossz helyett győzni fog a jó!” Számomra – nem titok – ehhez a szeretethez a hitem ad erőt, amelyet a családban kaptam mint felettünk álló közös motivációt! Csak olyasmi motiválhat bennünket arra, hogy családdá legyünk, ami elég stabil ahhoz, hogy erőt kölcsönözzön számunkra éppúgy, mint ősünknek. Ha találunk ilyen motivációt, az az utódoknak is lendületet fog adni!

*5. Mi fontosabb: a játék, a könnyedség, vagy a rend és a szabályok betartása?*

Az egyensúly! Aki nem tud ezek között megfelelő egyensúlyt teremteni, az nem felnőtt, és nem érett a

családalapításra! Van olyan nap, amikor a könnyedség a fontos, de van, amikor a következetesség! Az egyensúlyt a szeretetnek kell mozgatnia!

*6. Régen értékesebb volt a család, mint ma?*

Ezt nem mondanám. Volt idő, amikor az ún. „nagy családdá” döntött mindenről. Az döntötte el, hogy mire adjunk ki pénzt, és mire ne, hogy egy darab földbe mit vessünk, hány disznót tessünk..., de bele-szólt a párválasztásba is. Én ezt ilyen szinten nem tartom értékesebbnek, mint azt, amikor már mindenkinél csak jogai vannak a családban, és elfeledkezünk a kötelességeinkről. Viszont azok az értékek, amelyeket régen a családok piedesztálra állítottak, értékesebbek voltak, mint ma. Ma inkább a tanulmányokban való előmenetel, a szakmai előmenetel, a karrier, a pénz előteremtése a lényeges, amit számos család meg is mutat a gyermek öltöztetésekor, a márkás holmik megvásárlásával... Ez régen nem számított! A gyerek gyerek volt, csak ne legyen szakadt, piszkos! Ma ez kevés! A termékmotivált családok gyerekei nagyon kirekesztők tudnak lenni szegényebb társaikkal, még akkor is, ha azok okosabbak, értelmesebbek, mint ők. Ez azért van, mert a családjuk által állított értékpiramis tetején nem egy szilárd, rendíthetetlen érték áll, mint például a becsület vagy a szeretet, hanem egy ingatag érték, mint a vagyon vagy a karrier, amelyért állandóan küzdeni kell!

*7. Mi az, amit csak a család tud megtanítani egy embernek?*

A közösségben élt életet! Nem magányos bolygók vagyunk! Ha

nincs család, amelyben feltétel nélkül szeretnek, és amelynek az értékpiramisán olyan stabil értékek állnak, amelyek kiállták évszázadok viharait, akkor nincs esélyed arra, hogy a társadalom építő és nélkülözhetetlen polgárává nőhesd ki magad! Ha nincs karó a növény mellett, és arra nő, amerre akar, végül nem funkcionál megfelelően, elveszi társai elől az éltető fényt, és meg kell nyesni, vagy ami még szomorúbb, esetleg ki kell vágni!

*8. Ha újrakezdené, ugyanígy alakítaná családi életét?*

Én mindenképp! Nagy családot akartam, és találtam egy csodálatos segítő társat, aki szintén ezt akarta! A nagy család, a több gyermek eszményképe abban való hitünk megnyilvánulása, hogy a gazdagodásnál többet ér a személyiségünk gazdagodása egymás elfogadó, szeretettel teli közösségének megtapasztalásában! Ez hatalmas munka! Soha véget nem érő példamutatás emberségben, szeretetben, lemondásban a másik ember javára! Ha ezt megtanuljuk és értékeljük, boldogabb jövőt építhetünk! Ennek zsigerből kell jönnie! Ez nem tanulható könyvből!

*9. Mit tanácsolna egy frissen házasodott, babát váró párnak, vagyis egy új, születő kiscsaládnak?*

Hogy ne fukarkodjanak a testvérrel! Ha lehetséges, adjanak a gyermeküknek testvéreket! Ez nem anyagi kérdés! Nem a lakásunk, hanem a szívünk méretétől függ elsősorban! Előbb kell letennünk életet az Élet asztalára, mint arról elvenni bármit is! Ha nem vagyunk nagylelkűek az étellel magával, az sem lesz nagylelkű velünk!

## Második interjú: Sztremen Ildikóval

Érdekesnek találtam azt az elképzelést, hogy ugyanazokat a kérdéseket két különböző korú személynek tegyem fel, akiknek a családi állapotuk is eltér egymástól. Apukám gimnáziumi magyartanár-nője az utcánkban lakik, és a templomból ismerjük egymást. Nagyon jó kapcsolatot ápolok vele, sokat segített tanulmányaimban is. Bár már nyugdíjas, még mindig aktív közösségi életet él az egyházban, ami példás számomra. Gyermekei nincsenek, tanítványait tekintette azoknak, és házasságban sem élt. Mégis, számára is létező, különleges közösség a család, amely minden

embert megillet, ha nem is rokonai, leszármazottjai körében, de más, szerető „lelki családban”! A vele készített interjúból megtanultam, hogy a „család” sokkal tágabb fogalom, mint ahogy azt általánosságban használjuk...

*1. Az Ön fiatalágában mennyiben jelentett többet, vagy épp kevesebbet a „család” szó?*

Napjaink sokat vitatott kérdése a család, a társadalom legkisebb egysége. Fontosságát az adja, hogy bizonyos mértékben leképezi a társadalmat is. Ezért ha összehasonlítást teszünk a család mai és régebbi szerepéről, véleményem szerint

régen többet jelentett, mint ma. Már csak azért is, mert nem volt annyi csonka család, és más volt a család szerepe. A gyerekek fejlődésének, ismeretszerzésének alapvető színtere volt, személyiségjegyeik kialakulásának korai és meghatározó időszak. Ezeknek a feltételeit a régi család jobban tudta biztosítani, ezért szerintem többet jelentett.

*2. Hogy emlékszik vissza, gyermekkorában mik voltak a családját összetartó erők?*

Életemnek igazán boldog korszaka volt a gyermekkorom. Ahogy öregszem, vagy ahogy figyelem a

mai családokat, egyre jobban felértékelődik. Az én időmben az volt a természetes, hogy egy család anyából, apából és a gyermekek közösségéből áll. Sok helyen ide lehetett sorolni a nagyszülőket is, nem volt ritka a több generáció együtt, egy közösségben élése. A legtöbb helyen három-négy, vagy még több gyermek született. Én falun nőttem fel, ahol a falu zárt világában talán még jobban érvényesült a család közösséget összetartó ereje. Az anyák otthon voltak, vezették a háztartást, ellátták a ház körüli feladatokat. Minden nap friss ebéd várt ránk. A menzát csak egyetemista koromban ismertem meg.

Az, hogy szinte önellátók voltunk, több feladatot rótt ránk, gyerekekre is. Részt kellett vennünk a kert művelésében, s ugyanígy a házi munkában is. Az ebéd utáni mosogatás mindig rám várt. Bár nagyon nem szerettem, meg kellett csinálnom. Egyrészt mert számonkérés volt, másrészt mert azt láttam, hogy körülöttem mindenki végzi a maga munkáját, mindenkinek megvan a feladata.

De azért valahogy mégis volt időnk a játékokra is. Örökös emlékeim maradnak a nyár esti csapatos játékok, a téli szánkózások. Szüleinknek kialakult szilárd értékrendjük volt, s kicsi korunktól kezdve bennünket is ezen értékek mentén neveltek. Olykor szigorral, ha kellett, büntetéssel. Persze ezt időnként nehezen viseltük el, de ezeket az élményeket ma már „békévé oldja az emlékezés”.

Nevelésünk alapja a hit és a vallás volt. Természetesen minden vasárnap együtt mentünk a templomba. S a hit adott alapot és fogódzókát későbbi életünk során is. Nálunk nagyon fontosak voltak a hagyományok, és a kialakult szokások betartása. Családi életünk jelentős színtere volt a közös étkezés, amit a vacsora jelentett. Ekkor tudott együtt lenni a család minden tagja, és sokszor együtt is maradt. Ma is emlékeztetések számomra a vacsora utáni beszélgetések, éneklések, imák.

Rendkívül meghittek, és szépek voltak az ünnepeink. A karácsonyi vacsora például az elmaradhatatlan káposztalevessel és mákos gubával. Ezt az étrendet még édesapánk hozta otthonról, és olyannyira ránk hagyományozta, hogy mi is ezt esszük minden karácsonykor, mind a mai napig. S el nem maradhatott a vacsora utáni kártyázás sem. Általában minden nehézség ellenére szere-

tettjes volt a léghő. Ebben nagy segítséget kaptunk szüleinktől, akiknek felelősségteljes nevelése ma is példaként áll előttünk.

*3. Hogyan látja a családnak a mai működését, mit kapnak a családától a mai fiatalok?*

Napjainkra sokat változott a világ. A hagyományos családmodell tünőben van. S bár a régi családmodell és annak jellemzői felbomlóban vannak, nem alakulnak ki helyettük újak, hogy a megváltozott körülményekhez alkalmazkodjanak. Sok a csonka család. A teljes családokban sem tud kialakulni az igazi közösség. A szülők dolgoznak, rohannak, mindenki más irányba, esetleg más időben. A gyerekek a gépekkel, a tanulóval vannak elfoglalva. A kevés szabadidő nem elég ahhoz, hogy nevelői célzatú, meghitt beszélgetések alakuljanak ki. A szülők időhiány miatt, vagy kényelemből, vagy hibás nevelési elvekre hallgatva engedékenyek, ezért nem alakulhat ki egészséges követelmény- és szokásrendszer. Így aztán nem jönnek létre az összetartozást segítő kötelek feltételei.

Bízom benne, hogy nem minden család működik így, de sajnos a nagy átlag ezt mutatja. Kár, hogy ebben a rohanó világban egyre inkább kiveszőben van a hit és a vallás. Pedig sokat segíthetne, és kapaszkodó lehetne az értékek keresésben a mai értékvesztett világban.

*4. Mi teszi családdá a szülőket és a gyerekeket? A rokonok összefo-  
vetele hogyan lesz ismerősök találko-  
zása helyett családi együttléte?*

A rokonok, ismerősök összefo-  
vetele, még akkor is, ha jó hangulatban bizonyos közös emlékekre, szokásokra, azonos világnézetre támaszkodik, csak időleges. Általában alkalomhoz kötődik. Több család vagy családtag van jelen, amikor mindenki hozza magával a saját családi normáit, a családban élők között viszont szorosabb kötelek vannak. Legtöbb esetben vérségi, gazdasági, érzelmi közösségen alapul. Az a jó, ha a szülőknek kialakult értékrendjük van, amely szerint maguk is élnek, mintegy példát mutatva a gyerekeknek, törekedve eközben az emberi értékek átadására. Nevelési módszereikben legyenek következetesek és határozottak. Alakítsák ki a közös programok lehetőségeit. S ha lehet, szakítsanak minél több időt a közös beszélgetésekre.

Ha ez jól működik, a gyerekek is biztonságban érzik magukat, átélnek a család és az otthon közösséget ösz-

szertartó erejét, megérik az egymás iránt érzett felelősség fontosságát. Ha ebbe a rendszerbe születnek bele a gyerekek, és így nőnek fel, akkor nem lesz nehéz számukra a családi normák elfogadása és elsajátítása.

*5. Mi fontosabb: a játék, a könnyedség, vagy a rend és a szabályok betartása?*

Szerintem mind a kettő fontos, csak meg kell találni a helyes arányokat. Ha a szülők komolyan veszik a családi élet normáinak betartását, bizony szigorra is szükség van. De ez legyen mindig szeretetteljes, és érződjék rajta, hogy a gyerekek érdekében történik, és nem csupán a szülői akarat diktatórikus betartása. Természetesen szükséges a játék és a könnyedség is, de ez olykor önmagában kevés, még ha szimpatikusabb is. Rá kell érezni, hogy mikor melyik módszer a célra vezetőbb. Sok esetben gyereke válogatja.

*6. Régen értékesebb volt a család, mint ma?*

Ha jól működött, igen.

*7. Mi az, amit csak a család tud megtanítani egy embernek?*

Az egymás iránti tisztelet, szeretet, tolerancia. A közösségi élet normáinak elfogadása, betartása. Az egymás iránti kötelességtudat és bizalom. Az idősök iránti tisztelet. Megtalálni azokat az értékeket, amelyeket tovább lehet adni. Udvarias magatartás. Keresztény erkölcsi értékrend.

*8. Ha újrakezdené ugyanígy alakítaná családi életét?*

Nem tudom...

*9. Mit tanácsolna egy frissen házassodott, babát váró párnak, vagyis egy új, születő kiscsaládnak?*

A házasságra és a gyerek vállalására tudatosan fel kell készülni. Átgondolni azt, hogy a gyereknevelés felelősséggel, olykor nehézségekkel jár, ugyanakkor nagyon sok szép és örömteli pillanatot is ad. Fontos azt tudatosítani, hogy a baba születése után három tagból áll a család, és a gyermek nevelésében mindkét szülőnek – a lehetőségek szerint – részt kell vennie.

Felismerhetjük, hogy a „család” minden korban kicsit más, és a mai „szokásos felállások” sem maradnak örökké trendek. Nincs baj azzal, ha változik a család, csak az a hely ne változzon, ahol a család elhelyezkedik életünk fontossági listáján! Azt kell tudni megőrizni, hogy a családban legyen szívünk, és mindig őszinte arccal forduljunk egymáshoz, félelem nélkül, az igaz szeretet erejéből.